

Leedes.
Vindiciae Dissor-
tationis de
juris prudentia
non papizante
oppositae auc-
toritatibus et
monachis de
haereticatione.

20

87

158

C. f. num. 28.

PHIL. BALTHAS. GERDESII,

J. U. D. ET PROF. ORDIN., AC REGII CONSI-
STORII PER POMER. ET RVGIAM DIRECTORIS,

VINDICIÆ

DISSERTATIONIS

DE

IVRISPRVDENTIA NON PA-
PIZANTE;

OPPOSITÆ

AUCTORI ANONYMO

ADMONITIONIS

DE

HÆRETIFICATIONE.

Kab 258

GRYPHISWALDIÆ

PROSTANT

ARVD CAR. HÖPFNERVM, REG. ACAD. TYPOGRAPH.,
ANNO MDCCXXXII.

*1843
D. 348*

23

4

PHIL. BALTHAS. GERDSENI
J. U. D. ET PROF. ORDIN. AC REG. CONSUL.
STORBER-POMER. ET RUGIUM DIRECTORIS

VINDICIAE
DISSERTATIONIS

De
IURISPRUDENTIA NON PA-
PIANTE;

OPPOSITAE
MAGISTRI ANTONII

ADMONITIONIS
HERETICAE

GRYPHISWALDIAE

PROSTANT
APUD CAR. LÖBNERVM, REG. ACAD. TYPOGRAPHVM
ANNO MDCCXXXII

Criptum, in me directum, nuper in lucem evolavit publicam, quod in fronte nomen gerit præfixum: *Admonitio de Hereticatione una cum defensione pro venerabili Facultate Theologica Rostochiensis adversus Dissertationem Juris-Consulti Gryphici de Jurisprudencia non Papizante.* Auctor scripti est e turba lucifugarum, dum nomen suum & locum, ubi illud excusum, suppressit. Sed res hæc mali augurii est, cum princeps tenebrarum sit malus spiritus. Initio quidem mihi decretum omnino fuit, non respondere. Nam vetus illud memineram:

*Baccha Bacchanti si velis adversarier,
Ex insania insanioerem facies, feriet sapius.*

Deinde aliæ graviores causæ animo meo præceperunt silentium. Tempus namque salutis publicæ & longe nobiliori labori debeo, quam ut illud cuilibet, cavillandi & calumniandi libidine æstuanti, impendam. Præterea Autor mihi ignotus est, & nescio, integræne, an notatæ, frontis sit. Cum hoc contendere, inglorium est certamen, & victoria, inde quæ speranda, est fordida & parum honesta. Atque si ille Autor scripti sit homo inquietus, tumultuosus, turbis ferendis & omnibus rebus miscendis ac pervertendis aptus, natus, usuque factus, etiam cum tali congregari abhorret animus vehementissime. Canum natura est, sine causa & discrimine latrare. Hanc prodidit Autor, dum inani ac vano prorsus opere, nulla re a me provocatus, procaci ore Dissertationem meam de *Jurisprudencia non Papizante* infectatus est. Tales latratus mente contemnere generosa præstat, quam fuste expedire, quo demum opus est, quando dentibus mordent. Denique scriptum illud rerum, prudentiæ ac rationum inanissimum, unice calumniosum ac mendacibus suspicionibus subnititur; hinc dignum est, nullum quod ferat responsum. Atamen variæ tandem rationes animum vicerunt, ut hac vice respondere constituerim, quisquis etiam tenebrio ille fuerit. Nam primum publicæ

publicæ interest salutis, effrenam mentiendi ac calumniandi licentiam retundi ac reprimi, nec etiam tacito calumniarum contemptu famæ nostræ semper consulitur, nisi eædem abstergantur. Vetus enim, usuque probatum est dictærum: *Calumniare audacter, semper aliquid heret.* Quin imo exempla plurima jamdudum dederunt evictum ac cognitum, unum alterumve ab ejusmodi impostoribus sibi imponi passum esse facillime. A viris prudentibus quidem, rerumque gnaris, non est, quod vir honestus sinistram opinionem ideo metuat. Sed dantur insipientes, aut, ut mollius loquar, prædentia inanisimi, rerumque rudes, perversi atque iniqui judices, qui fabulis & fabulationibus anilibus fidem adhibent, indeque in transversum rapti, causam Dei a calumniatoribus agi, temere existimant. Præcipue etiam ad respondendum me impulit, quod tenebrio ille nec scripta, nec cogitata unquam, mihi affingat, adeoque inter malitiosos calumniatores & sophistas primum teneat locum. Quare mea interest, hæc repelli, ne credat concessa, quæ non sint refutata. Brevioribus tamen stricturis singulos hujus scripti §§. coërcebo, quædamque reponam, aliena, quæ me non tangunt, qualia multa sunt, quia Autor morem hæreticum tenuit, qui multas res a scopo aberrantes permiscet, quas ad constandum aliis odium aptas habent, prætermitturus, quædam vero, si res hortari videatur, in transcurso disturus. Autor in §. 1. palpum mihi obtrudit, dum Dissertationem de *Jurisprudencia non Papizante* encomiis onerat, quæ facile ipsi potuissem remittere,

§. 1. quia malus, quando se bonum simulat, tum pessimus est. Autor æque mox pilum mutat, dum in §. 2. asserit, Dissertationi meæ nonnullas maculas deformes admodum, tetras, scædas, ac foetidias adpersas esse, quibus congestis synonymis naturam hæreticis exprimit; quippe hæretifices tantum ad maledicendum eloquentiæ studium exercent. Verum in tenebris dum oberrat, non est mirum, quod affectibus insuper præpeditus, circumductus atque delusus, oculorum acie destituatur, eique ob sensus eorum hebetes, maculæ appareant, quæ non sint, sed in cerebro ipsius male comparato enatæ videantur. Neque enim sufficit, per hariolationem, quod Autori evenit, maculis Dissertationem adspargere, sed probationem, eamque legitimam, non per mendacia & calumnias effictam, merito & jure efflagito & postulo. Tenebrio quidem hanc in rem ingressum Dissertationis

de

de *jurisprudencia non Papizante* adduxit; sed ille nil continet, nec probatum nec probandum. Imo Autor ipse omnia in thesi a me adstructa vel mordens agnoscere debuit. Unde quidem alia ei causa illum impugnandi non fuit, nisi quod ipse imaginem suam in eo representatam offenderit. Itaque cum Autor rerum argumentis nil efficere potuerit, suspicionibus rem fuit aggressus. Quia in re iterum hæretifices imitatus est, quorum præcipua vis est, ut suspicionibus aliquem invadant. Hæretifices enim sunt maligni, nec finem, nec modum suspicandi capientes. Sed quo magis quis est suspicax, eo est improbior. Sic Autor in §. 3. hariolando suspicatur, §. 3. quod ingressum istum in gratiam Pietistarum adornaverim; quæ tamen criminatio est merum mendacium & calumnia: Cujus etiam indolis est istud, quando is animi malignitate impulsus me arguit, quod in *Dissertatione de pœnis hæreticorum*, patrocinium Pietistarum susceperim. Adhuc impudentior vero est calumnia, qua mihi affingitur, quod pro hæretificibus habeam, iisque pœna dignis, qui divino zelo obstant, quo minus Pietismus irrumpat. Sed ubinam talia a me prolata exstant? Ostendat Autor paginam & lineam. Quid si non fecerit, dignus omnino est, cujus fronti litera kappa inuratur, ut ex ea internosci possit calumniator. Atque collapsio sic fundamento, omnia eidem superstructa sua sponte corruunt. Definitio hæretificii, quam dedi, inculpator est, quam ut vel momus eam carpere, aut Auctor damnare possit, nisi calumniatorum partes defendendas in sese velit suscipere. Nam calumnia & divinus zelus toto cœlo differunt, ut ut Auctor ea pro synonymis accipere videatur. Tenebrio iste mihi vitio vertit, quod non exposuerim, quid per calumniam intellectum velim. Sed hac re superledere poteram facillime, quia significatio vocis calumniæ cuius est obvia, neque hæc vox unquam alio, quam malo accipitur sensu. Deinceps Autor ignorantia suæ facili opera succurrere potuisset, si modo evolvisset *Lexica FABRI, CALVINI*, aliorumque, qui calumniam dicunt quamvis ex falso fictoque crimine infamationem, & si plenus res fuerit exhaurienda, ex meo sensu calumnia est *crimen falsi, cum nobis adversarius, aut malum, quod non fecimus, objicit, aut bonum, quod fecisse probamur, in contrarium interpretari conatur*. Hoc cuilibet certissime constat, per calumniam non posse intelligi divinum zelum, vel

vel si quis zelus simul intelligendus sit, non alius erit, ac quem Spiritus sanctus redarguit. *Rom. XV. 1.* Neque etiam Auctor credat, calumnias suas inde suffultum iri, quod me in *Disf. de penis hæreticorum* statuentem adduxerit, Pietistas per pragmaticam Imperii sanctionem pro hæreticis civiliter talibus nondum declaratos esse. Verum hoc quoque ad artem hæretificii pertinet, ut innocenter & vere dicta invidiosissime accipiantur non solum, sed etiam confectaria inde deducantur falsa, nullatenus ab iis, qui oppugnantur, pro legitimis agnoscenda. Auctorem oportet, pragmaticam Imperii sanctionem proferre, qua declaratio illa facta sit, si alias assertum meum revincere velit. Quamdiu hoc non est factum, tenebrio frustra illud allatrat. Proinde assertum meum est Juris publici, quod nec ad Theologos aut Theologastros poterit trahi, nisi ad sanguinarios hæreticos, quibus nulla est religio, debellandorum Pietistarum gratia; vel tricennale bellum in Germania resuscitandi. Jurisconsulti Evangelici pariter uno affirmant ore, pontificios & reformatos non esse hæreticos civiliter tales. Sed quis inde, nisi e pudenda incitia, ganiret, Jurisconsultos Lutheranos patrocinium Papismi aut Calvinismi suscepisse, & pro hæreticibus, iisque pœna dignis, habere, qui doctrinæ pontificiorum & reformatorum oblistunt. Eodem prorsus modo comparata est criminatio, quam tenebrio exinde mihi impactum ivit, quod statuerim, Pietistas per Imperii sanctionem pro hæreticis civiliter talibus nondum esse declaratos. Sane cui paululum sanæ mentis, is facile perspiciet, collectionem ab hæretico civiliter tali ad hæreticum Theologice talem, minime procedere. Deinceps hanc adhibui cautionem, ut exceperim Fanaticos vere tales, quos omnino hæreticos esse dixi, ac lubens omnino largior. Hos vero hæreticos Orthodoxi sub monstroso nomine Pietistarum male comprehendunt, & una nonnullos Theologos Orthodoxos, viros pios, titulo Pietistarum innocentissime onerant. De quibus per malitiam & calumniam fictis Pietistis ex vero nonnemo scripsit, quod sit fabula, multis fraudibus & nequitiis instructa. Quam ob rem vere scripsit LYNCKER, in *Dec. 393.* *Daß die Sachen, welche unter dem Nahmen der Pietisten eigentlich zu verstehen und begriffen seyn sollen, noch zur Zeit nicht ausgesprochen; quam integram decisionem Facultas Theologica Lipsiensis in Responsio sub dato*

dato den 7. Octobr. 1710. his verbis approbat: Daher wir des vortrefflichen Christlichen Juris-Consulti, jezto Käyserlicher Mayer. zu Wien Reichs-Hof-Raths, disfalls gegebenes Responsum mit andern Christlichen Politicis, und NB. vernünftigen Theologis allerdings auch approbiren. Qvin audiamus magni nominis orthodoxum Theologum Dominum LÖSCHERVM, de Pietistis in sensu Theologico ita differentem: Ich halte davor, daß man unterlassen könne, sie mit dem Nahmen der Pietisten, und mit dem Elencho, wie er wieder die Sectarios geführt wird, zu belegen, werde auch solches unterlassen. Nec abs re erit ulterius ex supra adducto responso Facultatis Theologicæ Lipsiensis verba quædam huc apponere: Der Nahme Pietist ist nicht nur ein Vocabulum æquivocum, sondern per receptum usum injurieuse Nahme, weil damit unschuldige Lehrer und gottesfürchtige Zuhörer gelästert werden ic. Das ist eine schwere Lästernng des heiligen Nahmen GÖTTES: Weshalb auch unser Allernädigster König in verschiedenen Edictis scharff verboten, die ärgerlichen Spott-Nahmen Pietist und Anti-Pietist weder in Cathedra Academica, noch Ecclesiastica zu gebrauchen. Zwar kan das nicht geläugnet werden, daß auch in unsern Evangelischen Kirchen sich gefunden, welche verkehrte Lehren vorgebracht, und Fanatische Dinge vorgenommen, wodurch die Gemeine Christi turbiert und irre gemacht, und solche werden NB. von unverständigen Leuten auch Pietisten genannt; Die solte man mit ihren rechten Nahmen Fanaticos nennen, und nicht das Wort pietas mißbrauchen, wodurch mancher Schwachgläubiger sehr geärgert, und endlich einen Abscheu a Studio pietatis bekommen kan, welches der gerechte und heilige GÖTT hier zeitlich, und wo sie nicht Buße thun, dort ewiglich straffen wird. Ita orthodoxi Theologi Theologice de Pietistis sentiunt, nec tamen auditum fuit, ejusmodi dicam illis scriptam, qualem mihi tenebrio scripsit, qui saltem de hæreticis civiliter talibus locutus sum. Sed quid multis? usus & praxis meam sententiam confirmat. Etenim hæretici civiliter tales, a tribus in Germania receptis religionibus disidentes, e Germania expellendi sunt, iique pœnis, in hæreticos constitutis, subjiendi; de quibus egi in Dis. de pœn. heret. cap. ult. Atque vero Auctor Spenerum pro Pietista, & B. Buddeum pro Fanatico insuper habet. Sed hi nominis

fama celeberrimi Theologi, in publicis muneribus sacris constituti, iisdem cum orthodoxis juribus sunt usi, longe majori condecorati honore, ac multi quidem orthodoxi hæretifices. Unde manifestum redditur, Pietistas, quos Auctor pro iis venditat, non esse hæreticos civiliter tales. Sed progrediendum est ad §. 4. Auctoris, ubi quidem nemo non cum Autore sentiet, absurde inter hæretifices recenseretur, qui hæresibus obstent &c. Sed quid hæc faciant contra meam hæretificii definitionem, non capio. Tota Autoris disputatio sycophantica est, ac mihi is affingit sententiam, ratus, mea placita eversum iri, si ipse absurditatem commenti sui cerebrini destruxerit. Hæretifices descripsi eos, qui per calumniam innocentibus notam hæreseos impingunt. Calumnia diabolum habet auctorem, qui tricesies sexties in novi Testamenti tabulis calumniator audit; etiam pater calumniatorum dicitur, cujus proprium est, verba & facta membrorum CHRISTI traducere & falsis delationibus deformare, atque omni modo pacem Ecclesiæ turbare. Quicumque ergo meam, in calumniatores unice quadrantem, definitionem hæretificii admordet, eamque iniquo fert animo, is non tam patronus calumniatorum est, quam inter hos primum post Autorem calumniarum locum occupare meretur. Hinc quoque satis apparet, quam inconcinne, non convenienter, ac frivole Auctor Dominum NEVMEISTERVM causæ suæ oratorem constituerit. Ut enim taceam, quod non nemo dixerit, quod orator ex se nihil sit, falsa pro veris vendicans, & quo potentior in hac arte, hoc major habeatur. Sed mihi quidem pro præsentis rerum copia poterit sufficere, quod retorsio, quam Dominus NEVMEISTERVS est fabricatus, & in Jurisconsultos, prætores ac iudices inficete exercere instituit, meam hæretificii definitionem plane non feriat. Etenim quando iudex per calumniam furti condemnat innocentem, is graviter delinquit, pœnaque dignus, æque ac hæretifex, qui innocentem, maxime per calumniam hæreseos reum arguit. Verba ultima, quæ ex DU NEVMEISTERO sua fecit: *Der Teuffel machet Rezer*; vera hoc sensu habeo, quod Diabolus interveniente opera hæretificum, suorum utpote satellitum, artem hæretificii, quam descripsi, exercent. Hoc si Dominus NEVMEISTER mihi concesserit, uti spero, inter me & ipsum non erit dissensus. Neque vero ullam alias perspicio cau-

causam, quæ ipsum movere possit, ut succenseat sine causa illis, qui hæretificium, quale quidem descripsi, odio habent. Nam summi & doctrina & pietate Theologi illud summopere sunt detestati. Theologus omni laude major GERHARDVS de hoc nimium quantum grassante malo graviter his versibus est conquestus:

*Qui studium hoc ævo pietatis graviter urget,
Et sophies partem tractat utramque sacra,
Ille Roscrutzius vel Weigelianus habetur,
Et nota turpis ei scribitur hæreseos.
De me non verita est virosa calumnia id ipsum
Spargere, & bis nugis conciliare fidem.
O cacas hominum mentes! O pectora caca!
O sine iudicio debile iudicium.
Discite, quæso, prius quis vere Weigelianus,
Quisve Roscrutzius, discite quæso, prius.*

Pariter JOH. FRID. MAYER, Gener. quondam Superintendens, in præfatione ad MÜLLERI & LÜTKEMANNI Postillas hoc vitium exacte expressit, & ejus reos singula Decalogi præcepta violare, sat egregie docuit. Quin Auctor ipse tandem vel invitus veritati victas porrigit manus, meam hæretificii definitionem aliquatenus admitti posse, concedens; quamquam in eo a vero aberret, quando statuit, eam demum per abusum vocabuli admitti posse. Nam puto, hæretificium vere & usitato more a me descriptum esse. Interim per me quidem Auctor abundet suo sensu. Frustra vero idem a me probationem efflagitat, veræ doctrinæ propugnatores Pietistis unquam malitiose & fraudulenter perniciosum quendam errorem in religione tribuisse, vel in re, quæ fundamentum religionis haud tangat, errantibus hæreseos notam imegisse, cum nullibi hoc dixerim, indeque onus probandi subire haud debeam, nec vero Auctoris probandi modum, dicentis, notoria non indigere probatione, sequi

sequi velim. Quod Autor addit, potius calumniæ vocem in eos quadrare, qui erroribus Pietisticis e verbo divino fortiter & cum zelo repugnantes in iudicium vocent, iisque injuriarum actionem intentent; hoc non adeo obscurum est ænigma, infra forte solvendum. Jam hæc omnia Auctori possum concedere; sed vicissim mihi dabit, jus fasque esse, calumniatores atque hæreticos propter manifestas injurias & calumnias in jus vocandi atque actione injuriarum conveniendi, quo is, qui malum fecit, secundum justitiam malum ferat. Sin id Autor negaverit, metuo, ne is ex Orthodoxo transformetur in Pietistam: Pietistis namque tribuitur, quod omnem injuriarum actionem damnent atque illicitam habeant. Itaque potius stratagemata genii istius infernalis est, quando is, qui alterum vult obrectare, nomine orthodoxiæ abutitur, & sub hujus velo ac zeli callida simulatione scelus calumniandi tegit. Etenim, dicente Illustri Domino PVEENDORFIO, Diabolus meliorem calumniandi modum, quam hunc quidem, non noyit. Frustra Autor in RANGONIS auctoritate præsidium quærit. Sed hoc quoque inter artes hæreticum referatur, quod bonus in hac arte artifex, cum videat, se rerum momentis destitui, tum olim fama celebratos viros ad vitam veluti revocet, & sub horum auctoritate adversarios obruere attentet. Ast si tenebrio vel legionem Theologorum, imo si vel infallibilem Papam cum Cardinalibus, Archiepiscopis, & omni choro Clericorum mihi opponeret, quod statuerent, privilegium calumniandi ac convitiandi Theologis aut hæreticis competere, tantum tamen abest, ut iis terrear, aut ad credendum adducar, tale privilegium in sacra Scriptura, vel sana saltem ratione, fundatum esse, ut potius firmissime sit mihi persuasum, istud unice a Satana suum ortum ducere. Deinde quod ad RANGONEM attinet, constat ex JACOBI HENR. BALTHASARIS, Theol. Prof. in hac Acad., anderer Sammlung einiger zur Pommerischen Kirchen-Historie gehörigen Schrifften, in Vitis AVG. BALTHASARIS & RANGONIS, ipsum multis litigiis cum illis Theologis implicatum fuisse, quibus hæreticas aut heterodoxas sententias imputaverat. Interim B. RANGO minime hæreticum illorum causam verbis istis agit, quos quidem mea hæreticis definitio complectitur, & si id fecerit, quod nunquam tamen mihi persvadeo, ab ipso merito discedo. Nam sic sentio; quod si Theologus, aut quivis alius
cui-

cuidam falso, aut temere, aut per calumniam, crimen hæreseos affricu-
 erit, vel etiam vere heterodoxas opiniones in uno vel altero notet,
 sed simul convitia in auctores effundat, illos omnes, habita ratione
 gradus malitiæ, vel culpæ, in bene constituta Republ. christiana opti-
 mo jure puniri posse, quia christianos non decet, maledictis & con-
 vitiis christianam religionem propugnare. De foro poli enim est
 exploratissimum, convitiatores regni DEI hereditatem non esse
 possessuros. *1. Cor. VI. 9. 10.* Declamandi & exclamandi artem, quam
 Autor in B. RANGONIS honorem exercuit, non invideo. Interim ve-
 ro existimo, Ecclesiis Pomeraniæ æque bene consultum fuisse, licet
 RANGONE caruerimus, dum hoc damnum magno cum sænore com-
 pensatum habuimus in eo, quod Dominus Generalis Superintendens
 de KRAKEVITZ, Theologus *γυναικας* orthodoxus, Ecclesiæ præful-
 serit hætenus. Quem vero, dum hæc typis curamus exscribenda,
 DEUS per mortem quidem beatam; omnibus vero bonis lu-
 ctuosam atque acerbam quam maxime; ad gaudia transtulit
 atque evexit cœlestia. In §. 6. Autor in meam concedit sen-
 tentiam, nemini in re, quæ religionis fundamentum non tangat, §. 6.
 notam hæreseos imprimendam esse. Id quidem, nec plura dixi. Nam
 alias ars hæreticum est præcipua, ut momentum controversiæ le-
 vis exaggerent, eamque acerrimo premant odio, quasi admissa con-
 traria sententia, religio christiana in periculo versaretur ancipiti,
 aut convellerentur fidei christianæ fundamenta. Quæ vero Auctor
 in eodem §., ad rem quippe nihil pertinentia, subjicit, prætereo.
 In §. 7. Autorem pungit, quod statuerim, hæreticem pœnis coër- §. 7.
 cendum esse; nec tamen ejus veritatem expungere potuit. Porro
 addit, pœnis coërcendos esse hæreticorum Patronos &c. Sed in
 iis, uti in aliis, quæ in dicti §. proponit, neminem e Jurisconsulto-
 rum ordine contradicentem habebit. Qui enim malum facit, ma-
 lum merito suo accipit, modo legitimis probationibus sit convictus.
 In §. 8. Autor horizontem suum egressus, lapsu ruit graviore. Ce- §. 8.
 leberrimus JCTUS RECHENBERGIVS in *Disf. de Crim. Hæretif.*, crimen in
 genere recte definit per factum illicitum, contra leges admissum.
 Sed inde Auctor stolide subduxit rationes, quod hæretificium non
 sit puniendum. Nam hæretificium, quia est factum illicitum, plecti
 omnino debet, nisi Autor velit, omnia facta illicita debere impuni-
 tatem

tatem consequi; quale principium statui bestiali convenit. Interim Auctori largior, non omne factum inhonestum in foro humano puniri solere; nam sunt peccata quædam ita levia, ut ea queramur potius, quam exsequamur, ut legibus quoque iis nulla imposta sit pœna, cujus generis exempla sunt in *l. 14. §. 14. de rel. & simpl. fun. l. 3. §. 4. ff. de sep. viol. l. 39. ff. de furt. &c.* Verum ex horum numero non est hæretificium, quod est crimen atrocissimum, omnia decalogi præcepta violans; uti B. MAYER in supra all. Præf. ad *Postillas MÜLLERI & LÜTKEM.* pluribus evicit. Deinceps impunitas sceleris cessat, ubi pœna lege in illud est constituta, uti in hæretificium. Generaliter enim HONORIUS & THEODOSIUS in *l. fin. C. de Calumn.* rescripsere: Quisquis crimen intendit, non impunitam fore noverit licentiam mentiendi, cum calumniatores ad vindictam similitudo supplicii poscat; vid. TRIERI *Disf. de variis modis coercendi calumniatores.* Deinde hæretificium est species injuriæ. Leges vero diserte injuriantes non solum infamia notant, *l. 7. pr. ff. de injur.*; sed in super pœna extraordinaria eos coercendos esse statuunt. *§. 10. Inst. de injur.* Licet vero hæretifices hodie non ubique debita pœna afficiantur, indeque licentia hæretificandi nimium luxurietur, tamen illud crimen recte improbat DECIANUS in *Tr. de Crimin. L. 5. c. 57. n. 20.* dicens, hoc scandalum maxime parare infidelibus. Species est zeli, sub quo carnales affectus, animum calumniandi, vindictam, ambitionem, hæretifices occultant, & quo simplices fallant turpius, vel gravissimis obtestationibus periculum purioris doctrinæ mentiuntur. Norunt enim, quod ob tentus zeli Theologici apud imperitos & supersticiosos applausum & excusationem sæpius pariat. Attamen quando animus calumniandi evidens est, & verba per se injuriosa sunt; nemo nisi emotæ mentis dixerit, talem hæretificem in bene ordinata Republ. christiana impune esse debere. Auctor in eodem §. ait, quod omnis cogitatio sit pravum factum. At enim vero repugnat hoc rei veritati & usui loquendi. Nuda cogitatio in foro soli ne quidem delictum habetur, nec quisquam cogitationum pœnam patitur, *l. 18. ff. de pan.* Sed ipsa vox hæretificii ultra nudam cogitationem illicitum factum denotat. Quousque ergo bilis in pectore hæretificis solum æstuat, nec vero erumpit foras; sed potius in ipso inardescit, tam diu talis erit in foro humano impunis. Quam primum vero hæretifex vi-

rus

rus hæretificandi in alios desuit, tum idem digna pœna ple-
 ditur. Definitio hæretificii, quam JCTus RECHENBERG tradit, non a-
 liud, quam mea, sed plus saltem continet, siquidem ille istum quo-
 que pro hæretifice habet, qui ex simplicitate aliquem hæreticum
 profcindit, hocque non male adstruitur, cum simplicitas, uti nec
 ignorantia, in factis per se injuriosis & de sua natura prohibitis ne-
 minem a pœna omnimodo liberet vel excuset. Nullam ergo Do-
 minus RECHENBERG commisit contradictionem in adjecto, ceu Au-
 tor eum arguit. Nam licet culpa crimen proprie non contraha-
 tur; contrahitur tamen quodammodo, uti multis ex legibus colligi
 potest, adeo, ut pro modo culpæ vel corporalis pœna irrogetur. L. 3.
 §. 1 ff. de off. præs. vig. l. 9. §. 11. de incend. ruin. l. 15. ff. ad L. Corn. de
 fals. l. 2. in fin. de term. mot. Rem ut brevibus includam, Do-
 minus RECHENBERGIVS sua sub definitione complectitur hæ-
 retificium dolosum & calposum, utrumque pœna dignum, §. 9.
 mea vero definitione saltem dolosum designatur. Parum mea re-
 fert, quando Autor in §. 9. narrat, quod B. SPENER avus fuerit RE-
 CHENBERGII JCTi. Mihi enim sufficit, ipsum ex vero statuere,
 hæretificium esse crimen, quod pœna coërcendum; quam in rem
 unice eum excitavi, parum curans, qua intentione Dissertationem
 scripserit, quippe mihi antea plane ignotum fuit, RECHENBERGII,
 JCTi, avum fuisse SPENERVM. Unde simul manifestissima redditur ca-
 lumnia Auctoris, qua dicit, me Spenerismo Pietistico, allegando
 JCTi RECHENBERGII Disf. de *Crim. Heretif.*, suppetias tulisse. Quæ §. 10.
 Autor ulterius in §. 10. contra RECHENBERGII Dissertationem affert, si-
 ve vera, si ve falsa sint, ad me non pertinent. Hoc vero me tangit,
 quando fat impudenter scribit, me sceptro Svecico subjectum, RE-
 CHENBERGIVM allegare non debuisse. Sed quidni? quotidie Eth-
 nicorum scripta in consensum allegantur. Imo orthodoxi Theo-
 logi sæpe numero scriptores, extra orthodoxæ Ecclesiæ communi-
 onem constitutos, in quæstionibus extra fidem, etiam materiis, ubi
 cum orthodoxæ Religionis scitis conveniunt, subinde adducunt.
 Improbe ergo tenebrio mihi dat crimini, quod orthodoxi JCTi RE-
 CHENBERGII Dissertationem citaverim. Sed longe improbiorem
 agit fatidicum, ominando, me non admodum repugnaturum moli-
 minibus Calvinistarum, si quo infortunio occasionem nancisceren-
 tur

- tur, similem in modum Lutheranos divexandi. Sed optimum est, quod fatidici ab orthodoxis Theologis habeantur fatui aut Fanatici.
- §. 11. In §. 11. Auctor statuit, quod BÖHMERI autoritate pugnare non potuerim, quia eundem non una vice refutaverim. Verum non mihi animus fuit, Illustris Domini BÖHMERI autoritate pugnare, sed rei veritate, eumque ut testem veritatis adduxi. Deinceps licet in una alterave doctrina ab ejus sententiis divortium fecerim, nil tamen prohibet, quo minus in materia hæretificii, recte eidem sentienti meum adjiciam calculum. Quantum fidei Domino PFAFFIO in Theologicis alias sit tribuendum, nil refert, sed satis est, ipsum de crimine hæretificii recte docere, atque illud pestem Reipubl. &
- §. 12. Ecclesiæ appellare. Auctor errat in §. 12. gravissime, quando existimat, me propriam hypothesin evertisse, eo quod dixerim, hæretifices ex facinore hæretificii opus meritorium facere. Sed hi imaginantur sibi opus meritorium, & similes sunt illis, qui in scelere opus meritorium constituunt. Quo referendus Assassinus Principis Arausionensis, qui omni tormentorum genere excruciat, inter intensissimos dolores sæpius contestatus est, se facinus denuo repetiturum esse, si vel maxime eadem tormenta sustinere deberet. Atque adeo hic homo scelestus parricidium Principis optimi pro opere meritorio habuit. Sed quis ideo illum a crimine absolvet? Quando Auctor ea opinione ducitur, illum, qui zelo agitatus sit convitiator, excusandum esse; fallitur quidem turpissime, cum zelo scelus velare non liceat. In §. 13. Auctor disertis verbis agnoscit, Magistratibus non esse maledicendum, sed opinatur, in orthodoxo non dari hujus rei exemplum. Verum Auctor, si orthodoxus est, mihi concedet, orthodoxum & impium in uno subjecto posse consistere. Quo admissio, fieri etiam potest, ut orthodoxus hæretifex Magistratibus possit maledicere, siquidem, dicente HIERONYMO, nulla crudelior bestia in mundo est, quam clericus & sacerdos malus. Apud Germanos olim abierat in proverbium: Böse Pfaffen seynd an allem Unglück in der Welt schuld. Neque tamen nego, illos sanctissimo nomine Theologorum indignos esse. Quid vero exempla longius peto? tenebrio ipse in loco hic positus est eminentissimo, quippe qui Edicto Illustrissimi Regiminis pessime insultavit, & classicum sacri belli canens, univertum clerum Pomeraniæ & Rugiæ
- ad

ad arma, contra Illustrissimum Regimen sumenda, conclamavit & sollicitavit, qua in re partim institit vestigiis illorum, quos magni nominis Jctus & Politicus, qui sæculo XVI. vixit, his verbis delineavit: *Multi hodie sacerdotes in certaminibus insulsis, frigidis, rigidis, & Apostolis Domini incognitis occupati, præter nomen, pompam & vestitum nil habent sancti, temulento impetu aliorum principum regiones, quibus non præsumunt, disceptationibus, declamationibus sanguinolentis, vanis tamen, absurdis & puerilibus maculantes, debacchantur egregie. Illi sunt, quorum voces incendiaria, magnas conversionum in republica conflagrationes excitant, nulleque hodie bucine sunt seditiosis tam adjumento, quam improborum calide & callide conciones. Hi sunt, hodie Censoria virga arrepta arbitrii in definiendis & decidendis controversiis esse qui ambiunt, &c.* In §. 14. Autor illicitum habet, spretis §. 14. legibus ac superiorum mandatis, in hæretificando, calumniando ac convitiando perseverare. Verum exempla obvia sunt, & leges imperii, atque in comitiis facta conclusa, id satis comprobant. Quæ Auctor de elenchis tradit, nil commune habent cum hæretificio, per calumniam exercito. Elenchum doctrinalem, qui intra limites modestiæ continetur, nemo damnabit. Interim cum abusus ejus sæpe deprehendatur magnus, hinc summus Magistratus elenchum hunc legibus recte circumscribit. Vid. *Pom. Stat. Synod. cap. 1. §. 1. BRVNNEM. J. E. L. 3. c. 1. §. 10.* Nec minus e republica est, quando non cuilibet in Theologicis scribendi facultas permittitur, quippe idiotæ & indocti saltem per inscitiam turbas excitare solent. Tandem etiam tenebrio cives inflammat ad contumaciam & dedignationem summo Magistratui parendi, eosque dicto Scripturæ: *DEO magis, quam hominibus obediendum esse*, armare intendit. Sed hic latet angvis in herba. Eodem dicto vel pessimos Fanaticos, & in Magistratum rebelles, abufos esse, constat. Hinc magna circumspeditione opus est, nec dicto illo utendum, nisi superior quid præcipiat, aut vetet, quod disertis verbis in sacra Scriptura prohibetur vel jubetur. Nam alias certum est præceptum divinum, Magistratui, etiam in dubio, esse obediendum; id quod hæretifex, maxime ille, quem nulla officii ratio in communionem juris hæretificandi admittit, tutius longe sequitur, quam fraudem conscientiæ suæ, cui vitiosi affectus, & per hos malignus spiritus, illudunt sæpissime. Porro tenebrio ingenii sui & oris petulantiam in Edictum Illustrissimi Regiminis, quod juris factum

factum est publici, acuit. Primum quidem iniquo fert animo, quod collectores *rerum neo-antiquarum* illud appellarint Regium, cum saltem Regiminis subscriptionem præferat. Verum Collectores æque subscriptionem viderunt, eamque typis exprimendam curarunt, nihilo tamen minus recte & vere Regium dixerunt, quia auctoritate & nomine Regis est publicatum. Porro tenebrius Illustrissimo Regimini imperitiam, & ignorantiam historiæ recessus de anno 1663. proterve objicit, nec minus procaci ore mihi dat culpæ, quod historiæ recessus istius Illustrissimo Regimini non exposuerim. Enimvero plane ignoravi, Edictum illud promulgatum iri, nec post promulgationem exemplar ejus ad me transmissum est. Deinde mei munus non est legislatoria potestas, multo minus vero mihi convenit, supremum Magistratum sine causa redarguere, quippe Edicto illo nil continetur, quod non sit probandum. Etenim Recessus de anno 1663. multa complectitur capita, hodieque vim legis perpetuo valituræ obtinet. Itaque cum Illustrissimum Regimen Recessum de anno 1663. in Edicto suo confirmaverit, sana ratio jam edocet, illam confirmationem ad unum ejus articulum, cui per specialem legem derogatum est, trahi non debere, siquidem Lytæ norunt, legem priorem specialem per legem posteriorem generalem non sublatam, sed exceptam haberi. Itaque vana est Autoris seditiosa battologia, qua clerum concitat, ut querelas ad Serenissimum Regem adversus Illustrissimum Regimen, ejusque Edictum deferant. Hac occasione Auctor evagatur & in laudes Pomeranici Jeremiæ, cujus gratia integrum hoc apologeticum emissum videtur, excurrit, eumque Martyrem, propter zelum pro incontaminata fide effingit. Verum datur Martyrium falsum, imaginarium, simulatum; de cujus generis Martyribus notatu digna sunt verba B. LUTHERI *Tom 7 Jen. Germ. fol. 385.* Es ist kein verstocketer, hochmüthiger, ungelenketer Mensch, denn ein falscher eingebildeter Märtyrer. Also ist die Welt allezeit voller Märtyrer, aber das mehrere Theil füllet die Hölle mit Pfeilen des Zimmels. In Pomerania inter omnes satis constat, quid distent æra lupinis. Sed exterorum gratia, maxime eorum, qui libellis famosis, mendaciisque sparsis, aut uni parti, altera non audita, temere fidem præbent, historiæ & originem motuum, quos quidem Dn. Prof. PAPKE Concilio Academico, & mihi, sub nomine & specie Orthodoxiæ, in hac Academia exci-

excitavit, breviter ex fide actorum referam; unde constabit, qualis ipse sit martyr, & quanta inter eum, & Biblicum JEREMIAM, posita sit differentia. Initium turbarum, sub larva Religionis, ab ipso contra Concilium & me motarum, repetendum est ab anno 1721., quo novi Rectoris electio illis ansam dedit. Postquam enim Dn. Prof. KÖPPEN, e Facultate Philosophica per unanima suffragia Rector erat electus, hoc Dn. Prof. PAPKE ferens ægerrime, mox, electione ex more publicata, ira incaluit, e Concilio exsiliit, momentoque elapso, redux factus, ira percitus & animo vehementer æstuans, electioni contradicebat, protestatione, quam dicunt, contra *Recessum Visti Acad.* interposita, eademque neglecta, Magnificentissimum Dominum Cancellarium ambigua querela sua oneravit, una in Magistratum Academicum investus gravissime. Sed inanes sibi fecit sumptus, postea vel ipsi invito extorquendos, electione e præscripto siquidem legum suscepta, a Magnificentissimo Domino Cancellario confirmata. Neque sic quievit, sed vexatus ab ambitione & lucri amore, etiam a Regio Tribunali, ut fert fama, repulsam tulit. Verum enim vero casu accidebat, ut Dn. Prof. KÖPPEN electus Rector introduci non potuerit; sed interim alius e Facultate Theologica eligeretur, qui etiam per sesquiannum munus Rectorale sustinuit; per quod quidem tempus stimulos conscientie Dn. Prof. PAPKE non emisit. Verum cum videret, quod Dn. Prof. KÖPPEN 1723. solenni ratione Rector introduceretur, ab hoc tempore ejus conscientia cœpit tumultuari. Nam non modo ipsum Serenissimum Regem nostrum per libellum supplicem adiit, exemplo hactenus inaudito, precibus contendens, ut sibi Rectorale munus decerneretur; sed quoque plane inusitata via deprecationem Cleri Svecici apud Serenissimum Regem pro obtinenda Rectorali dignitate, sub fuce zeli, emendicare est annisus. Nam præter omne exemplum ad Consistorium Regni Svecici detulit, statum Academicæ Gryphicæ deplorandum esse; Fanaticismum & Pietismum ibidem regnare; Dnn. GEBHARDI & RYSMEYERVM Fanatica & Pietistica principia libere propalare; Concilium Academicum quoque Fanaticismo & Pietismo patrocinari; quin Jurisconsultos quoque ab eo stare. Præterea fingebat, se, cum huic veneno antidotum veller opponere, ubique persecutiones subire debere, & hanc quoque

quoque ob causam aliam, ac se, Rectorem esse electum. Sic causa sua sat artificiose instructa, uti quidem credebat, anxie orabat in fine libelli sui, Consistorium Regni, ut preces suas pro dignitate Rectoreali ad Serenissimum Regem missas, sua deprecatione commendaret. Scriptum, quod transmisit ad Consistorium Regni Svecici, integrum exstat in B. Domini Generalis Superintendentis de KRAKEVITZ Acten - måsigen Bericht, p. 17. Rector & Concilium criminationem patrocini Pietismi & Fanaticismi, sibi innocentissime objectam, ad animum revocavit, ideoque, exemplo scripti impetrato, e dignitate Academiæ esse duxit, legitimo processu coram Regimine Illustrissimo instituto, ob hanc atrocem injuriam & calumniam experiri, satisfactionemque debitam petere. Itidem Dn. Prof. PAPKE famosum scriptum, in me directum, ad Consistorium Regni transmisserat, in quo non solum multis verborum contumeliis me lacerauit, sed quoque propter Orationem de quæstione: *An Pietista a pace religiosa excludendi?* a me anno 1719. habitam, graviter me accusavit, & patrocini Pietismi insinulavit. Initio scriptum hoc coram Concilio sub oppignoratione salutis & honoris, testante, quod dicunt, Protocollo Concilii, strenue abnegavit. Quam ob rem ab Illustrissimo Regimine citatus & de Autore libelli istius famosi quæsitus, partem scripti, quod antea salutis suæ æternæ fide interposita abnegaverat, a se profectam esse, confessus est; quamvis postea in actis jurato cujusdam testimonio ostendere voluerit, illud scriptum præter voluntatem suam Consistorio Regni exhibitum esse. Cum vero in illo gravissimæ injuriæ mihi essent illatæ, quibus simul fortunæ meæ struebantur insidiæ callidissimæ, non potui non ad exemplum Concilii Academiici Dn. PAPKIVM injuriarum atrocissimarum postulare, ac propter illas diem ipsi dicere, maxime cum privatim nullam vellet culpam agnoscere, quippe inter primarias virtutes adoptavit pertinaciam & opinionem infallibilitatis. Eventus utriusque processus hic fuit: Per sententiam Facultatis Juridicæ Francofurtanæ, & quidem ratione Concilii, condemnatus est in poenam 30. thalerorum, publicam deprecationem & restitutionem sumptuum, in litem impensorum, addita comminatione, ut ad tempus abstinere munere jubendus, aut, si tulerint rerum circumstantiæ, eodem omnino removendus esset, si denuo talia attentaret. In mea vero causa pariter

riter ei injunctum est, ut 30. thaleros, in pios usus convertendos, solveret, publice deprecaretur & processus expensas restitueret. Utramque sententiam per querelam nullitatis impugnavit, sed pure confirmatoria utriusque secuta est. Quapropter demum ad Regium Summum Tribunal provocavit; sed appellatio, quia nec forma agendi causam fuerat observata; nec res ipsa pondus ac momentum secum vexerunt, rejecta est, ipsi adhuc propter novas injurias, in libello appellationis in Rectorem & Concilium ac in me effusas, multa 20. thalorum in singulis quidem causis imposita. Postquam sententiae in rem judicatam transferunt, ego quidem deprecationis veniam ipsi indulsi, quia novi, eum serio nunquam deprecari posse, si vel maxime proximum suum laeserit; sed solutionem multae ac restitutionem expensarum petii. Injunctum est ei, ut sententiae latae satisfaceret. Sed Magistratui vel in pecuniaria poena parere nescius, molestias demum multae exigendae maluit subire, omniumque oculis refractarium animum exponere. Rector & Concilium sententiis latis omnino inhaeserunt. Hinc die deprecationi sub multa praefixo, ipsoque non comparente, mox executio multae & expensarum per literas est mandata. Verum retinuit pravam animi contentionem, & nulla habita ratione poenalis istius mandati, quo Illustrissimum Regimen discessum interdixerat, fugae clandestinae ac praecipiti sese commisit, & hac ratione justitiam interim evasit. Ex vera hacce rei gestae enarratione effigies martyris Pomeranici JEREMIAE elucet. Fons & scaturigo hujus mali fuit ambitio, & auri sacra fames, quae alias habere solent comites, obretationem & mendacium, unde non possunt non infinitae contentiones atque injuriae propullulare. Ambitio patitur, ubi non potitur caducis & vanitate. Hoc martyrium Dn. Prof. PAPKE sustinuit, eo quod irritus & vanissimus fuit ambitus Rectoralis dignitatis, & utinam ne ipsi accidat, quod dici solet: *Camelus desiderans cornua, etiam aures amisit.* Praeterea nil perpeffus est, nisi quod propter malefacta, injurias & calumnias, juri & justitiae suam deberet luere temeritatem; qualis passio non est martyrium; 1. *Petr. IV. 15.* sed malum accersitum & spontanea molestia, seu techna in se ipsum instructa. Mala enim malis eveniunt. Si quis ea, quae jus & justitia Domino Prof. PAPKEN irrogarunt, pro martyrio venditare

tare audeat; ille est maledicentissimus conviciator, quia Illustrissimum Regimen, Regium Summum Tribunal, imo extra partium studia positos JCTos Facultatis Juridicæ Francofurtanæ, mendacissime arguit, quasi Dn. Prof. PAPPEN tanquã innocentem Martyrem propter zelum pro incontaminata fide condemnassent. Istiusmodi maledicus non verbis, sed verberibus publice castigandus ac coercendus est. Quod attinet ad certamina ejus Theologica, nil ideo adhuc sustinuit. Equidem in Concilii Academici, & mea causa, etiam sub scuto conscientiæ & zeli, impunis evadere cogitavit; sed frustra, quia injuria manifeste fuit probata. Ne dicam, quod argumenta simulatæ conscientiæ & larvati zeli nimium quantum affulserint. Nam primum ex facti enarratione liquet clarissime, originem zeli ejus ex appetentia nimia Rectoralis dignitatis, quam anxie captabat atque inhiabat, esse repetendam. Hoc in primis ex meo exemplo apparet. Oratio, cujus in superioribus mentio est facta, eo tempore, quo Rex Daniæ Pomeraniam tenuit, a me habita est. Per tres & ultra annos contra eam ne mussitavit quidem. Ubinam tum ejus conscientia & zelus? Postquam vero anno 1723. non ipse, sed Dominus KÖPPEN Rector fuit introductus, tum demum ejus conscientia visa est evigilare, & in me insurgere, quia existimavit, me auctore factum, quod per unanimia suffragia placuit. Unde demum validi oritur præsumptio, quod ambitio ipsius larvam conscientiæ induerit. Atque hæc præsumptio ab aliis adjuvatur circumstantiis. Etenim rerum prudentes sic fere omnes sentiunt, quod causanti & prætendenti conscientiam & zelum divinum, credendum non sit, si idem in aliis rebus, causisque per vitam suam non adeo conscientiæ rationem habeat. Quod si hujus rei probatio a me exigatur, legitima probandi media mihi suppetunt. Præterea qui impetuose agit, inque eos, quos habet suspectos, conviciis ac maledictis invehitur, hic etiam misere ad conscientiam provocat, quia ira, æstus, impetus certissimum præbent argumentum, illum non conscientia duci, sed potius malitiæ & passionum suarum impotentia regi, trahique. Quod si enim conscientiam sentiret, non opprobriis adversarios suos morderet. Hoc ultimum signum fraudis conscientiæ si sequi liceat, conscientiam Dn. Prof. PAPPEN acta satis testantur. Nam illa docent, ipsum acerbissime in Theologos, cum quibus certat, scripsisse.

scripsisse. Quin vix unus atque alter in toto Collegio Academico superest, quem maledica lingua non fuisset aggressus. Nec veritus est, in schedula, ad Collegam quendam scripta, me, tunc temporis Magistratum Academicum gerentem, sine ulla causa nomine contumelioso inquinare; quam ob rem ultra 5. annos Concilio exclusus vixit, necdum receptus, quia hanc injuriam hactenus agnoscere noluit. Denique nec ab injuriis, quas evomuit in Concilium Academicum, sibi temperavit, denuo ob hanc causam actione injuriarum ad remotionem ab officio conventus. Sed progrediendum est ad §. 15. § 15. in quam tenebrio plura aliena congescit, quæ ad me non spectant, & hinc prætermittenda. Interim animadverto, Autorem subinde calumniam cum zelo divino, aut tamen zelum malum cum bono, confundere. Nam datur zelus, qui non est secundum scientiam, ac cæcus potius impetus ac furor dici debet; *Rom. X. 2. Phil. III. 6. Gal. I. 4. Act. V. 17.* Judæi, putantes, se zelum DEI habere, sacrilegi existere in filium DEI, quia non secundum scientiam zelotæ fuere. Itaque zelotes diligenter zelum suum explorare debet, cujus sit generis. Porro Autor in eodem §. falsitatem committit, dicens, me in Dissertatione viris, pro veritate cum zelo pugnantibus, vitia & crimina hæretificationis, calumniarum & conviciorum, objecisse. Sed ipse ingressus Disf. evidenter edocet, quod hæc indefinite illis solum tribuerim, qui per calumniam aliis hæreseos maculam incurrunt. Auctor denuo pro Prof. PAPPEN defudat, eumque propugnare annititur, quod, tametsi Mathematicus, tamen pro fide recte excubet, i. e., se Theologicis controversiis possit ingerere. Hoc quidem ad meam Dissertationem non pertinet: Attamen quia memini, me olim in actis Dn. Prof. PAPPEN opposuisse, quod ipsi neque qua Mathematico, neque qua Magistro liberalium artium DEUS has officii partes imposuerit, ut Theologica publice ventilet. Hinc facile intelligere licet, hæc me attingere, idque vel eo magis, cum Auctor sæpe sub larva Dn. Prof. PAPPEN loquatur, vel minimum ejus sit armiger, ab eo ipso instructus. Verum adhuc in mea sententia persisto, inque ea per sacram Scripturam confirmor, *1. Petr. IV. 15.* oder der in ein fremd Hint greiffet; item *Sirach. III. 24.* Was deines Hints nicht ist, da laß deinen Fürwitz. Denn dir ist vor mehr befohlen, als du kanst ausrichten. *Add. Jer. XIV. 19. Hebr. V. 4.* Ipsi sapi-

sapientes Ethnici hoc agnovere. Sic CICERO ait: *Quam quisque noverit artem, in hoc se exercent*; & HORATIVUS canit: *Tractant fabrilis fabri*. Ex his luculenter apparet, quemlibet functioni, ad quam vocatus, vacare, nec doctrinam, sibi non concreditam, aggredi debere. Quinimo vocationis defectus est malæ causæ indicium. Quodsi auctor cuivis licentiam Theologica publice docendi ac disputandi concedat, nimium Quakeris favet, qui idem defendunt & exercent. Sed aliud in Evangelicis obtinet ecclesiis, ubi omnia ordine & decenter fieri debent. Deinceps si cuilibet pateat hæc libertas, cur prius licentia Theologica Facultate conceditur? Auctor Theologicam Dn. Prof. P APKE scientiam verbis extollit; de qua tamen Theologus, alias orthodoxus, hocce tulit iudicium, eam uno alterove Collegio Theologico Manuscripto absolvi, a quo quicquid discefferit, hoc solo nomine ab eo damnari. Ego ita ingenue sentio, quousque Dominus Prof. P APKE nullo pastoralis officio ornatus, aut per examen Theologicæ Facultatis approbatus, publicum eruditionis testimonium non ediderit, eousque ipsum æstimatione civili pro eo esse habendum, qui eruditione sufficiente & idonea ad Theologica publice docenda & ventilanda destituitur. Equidem Auctor huic meæ sententiæ inclementius maledicit, dicens, Satanam animadvertere, eximium hoc DEI organon valere dono probandi spiritus, an ex DEO sint &c. Sed e contrario de iis, qui non vocati currunt, dicere mihi licebit, Diabolum animadvertere, aptius organon ad turbendam Ecclesiam non dari, quam quod vocatione divina destituitur; hinc ejus operam in magnum Ecclesiæ damnum eundem sæpius convertere. Præterea autem iudiciorum magna est varietas. Meinini, me legere de Assassino Principis Arausionensis, tormenta gravissima imperterritito animo & læto vultu sustinente, quod Pontificii judicaverint, eum a Spiritu sancto miraculosè confirmatum; & Evangelici contra statuerint, a Diabolo illum obsessum & induratum fuisse, ne cruciatus sentiret. Sane Dn. Prof. P APKE in tenebrionis cæco iudicio parum præsidii invenit. Laus, a tenebrione profecta, infamia potius est, quam laus. Ipse expertus sum, donum, quo Dn. Prof. P APKE est instructus, in eo consistere, ut falso sive per incitiam, sive malitiam, innocentibus hæreseos crimen possit affingere. Nam innocenti loquendi

quændi formulæ, qua in *Programmate* quodam usus eram, scribens: *Spiritus Sanctus modum procedendi in celesti Academia didicit*; magna impietate hæreseos stigma mox inurere non est veritus. Cui libet est cognitum, hæc verba divino modo intelligi debere. Nihilominus Auctor famosi libelli, latens sub nomine JOH. GEORG. SILBERSTEDII de *fermento Pietistico*, & conscientiiis peslime consulens Anonymus in *der Gewissens-Rüge an den Herrn General-Superintendenten von Krakeviz*, heterodoxiæ me ideo postularunt. Sed hi nec in ipsum Apostolum furere erubescunt, qui ad eundem modum est locutus: *Der Geist des Herrn forschet die Tieffe der Gottheit*. Eandem formulam orthodoxus Theologus quidam, cujus libris B. PFEIFFER, maxime orthodoxus, præfationem præmisit, in qua Auctorem mirifice laudat, usurpavit, a quo eam mutuatus sum; ceu B. Domino Generali Superintendenti de KRAKEVITZ ostendi. Ne dicam, quam frivole, quaque mentis temeritate, Collegas non Theologos idem ille PAPKE fuerit aggressus. Nihil enim quicquam tam probe ac provide dici potest, quod ipse non vellicet & amara fugillatione perstringat, cum ex adverso ipse vel nihil, vel decies cocta, in lucem proferat. SCHLÜSSELBURGII exemplum non inoror, cum exemplis non sit judicandum. Consulas interim *Epistolam* Professoris cujusdam Wittebergensis, in qua minus honorifica ejusdem sit mentio, quæque, in Dn. LOESCHER *Historia motuum*, L. 2. c. 5, offenditur. Equidem plenam fidem ipsi non adscribo, nec tamen necessitas statuendi mihi est imposita, SCHLÜSSELBURGIVM ad ea, quæ Wittebergæ egit, divinitus esse vocatum. Proinde Dn. Prof. PAPKE parum tuto cum illo confertur, cum ille peslime ambitionem, tanquam finem, sibi habuerit præfixam ac constitutam, ut ex negotii gesti recensione, quam in superioribus instituiamus, patet evidentissime. Auctor in eodem §. fabulatur, Academiam Grypticam factam esse sedem pestilentissimarum hypothesium. Sed ipsum esse falsidicum & felicissimum in construentis mendaciis, testatur *Edictum Regiminis*, anno 1730. promulgatum. Per me alias liceat Dn. Prof. PAPKENIO, ut sit unus omnium loquacissimus, & scribat, quantum velit, modo injuriis mihi intetatis abstineat. Neque enim Theologica litigia, quibus est involutus, quæque mihi maximam partem incognita, nec visa unquam

aut lecta sunt, mea facio, qui haud procaciter inter hos sinus & scolopulos navigamus. Interim Theologi, quibuscum litigat, errores sibi ab eo impactos, suos non agnoscunt; sed sibi per invidiam affectos esse, asserunt. Quemadmodum vero nec Theologis, quos suspectos reddere intendit, iudices esse, convenit; ita nec ipsi, sed illis decisio fuit permittenda, ad quos eadem jure quidem optimo pertinet. Jam vero constat, ex voluntate & mandato Serenissimi Regis nostri Commissionem, quam dicunt, constitutam esse, cui ipse Illustrissimus Gubernator Pomer. & Rugiæ præfuit, & præter Politicos, e Theologis interfuerunt B. Dn. Generalis Superintendens Pom. & Rug. de KRAKEVITZ; Superintendens Sundensis ac Theologiæ Doctor Dn. LANGEMACK; nec non Dn. Doctor Theologiæ & Præpositus Bergensis RITTER, ac Dominus SIBETH, Pastor ad templum Mariæ civitatis Sundensis, itidem nunc Doctor Theol. Hi Theologi, vita inculcata conspicui, atque a doctrinæ sinceritate commendandi, nulli parcentes operæ, per multos dies controversias Theologicas examinarunt, & rebus omnibus compositis, Edictum Regiminis anno 1730. est promulgatum. Certe alia vel tutior ratio procedendi circa exorta certamina Theologica in Ecclesiis Evangelicis non datur. Jam expendat Autor, si paulum sanæ mentis ipsi superfit, numne orthodoxis illis, & a partium studio remotis Theologis plus fidei tribuendum sit, quam Prof. PARENIO, affectu in adversarios suos abrepto atque incenso. Ex me sententia Dn. Prof. PAPPEN, uti mihi, convenit, superiorum decisæ & Edicta omni mentis veneratione colere atque amplecti. Quam ob rem Auctor iste adeo multa ex Oratione Gothenburgica excriferit, & chartæ illeverit, non adeo liquet, cum plane sint res alienæ, ad rem præsentem nihil facientes. Sed id omnino detestandum est facinus, quando Auctor rebellem animum subinde exferens, Clerum universum contra Illustrissimum Regimen turbulenta concione denuo commovere, atque omnia conturbare, permiscere ac convellere est molitus. Sane metuendum est, ne hic tenebrio, quando Serenissimus Rex acta Commissionis rata ac valida est habiturus, ultima desperatione adactus, Svecos ac Pomeranos, Clericos ac laicos contra ipsum Regem tumultuosa oratione sollicitet. In §. 16. §. 16. Auctor iterum comminiscitur, quod leges illis opposuerim, quibus

bus veritas adversus novatores in Pomerania sit cordi. Inventum hæreticum plerumque est, ut adversario, cui male cupiunt, novatoris nomen imponant; de qua re vid. PUFENDORFII *cap. 2. Speciminis controversiarum circa Jus Nat. ipsi motorum.* Sed sive illi in Pomerania sint; sive non; attamen falsa mihi est facta imputatio, quia unice mihi res cum illis fuit, quibus calumnia est curæ cordique, seu mendacibus diffamatoribus, furibus spiritualibus, qui alterius bonum nomen ac famam per falsam hæreseos criminacionem convellunt, lacerant, ac nequiter & inique eadem ipsis eripiunt, aut tamen eripere attentant: Et hæc indefinite posui. Cujus hac in re conscientia non vulnerata, illum nec decet, ut ingressum Dissertationis meæ traheret indigne. Interim non crediderim, sub verbis: *Wes Standes oder Würden sie seyn*, potius intelligi Matheos Professore, quam alium quemquam nec infimæ sortis laicum. Nam verba illa de iis accipi possunt, qui autoritate, Theologica publice docendi, sunt muniti. Uti etiam verba: *Der studierenden Jugend vorstehen*; de Theologiæ Professoribus, non de Professoribus Medicinæ aut Philosophiæ intelligi debent. Id constat, uti in aliis Academiis, sic neque in nostra, Philosophiæ Professoribus concessum esse, Theologica publice profiteri. Reliqua Edicti verba in casum adducuntur, cum hic desit factum, ad quod applicari possint. In §. 17. mea res non agitur; unde ea tuto pos. §. 17. sum prætermittere. In §. 18. repetit jam cocta, quod nempe leges §. 18. & mandata superiorum illis objicere nequeam, qui in Pomerania puram doctrinam Sociniantibus & Fanaticis opinionibus inquinari nolint, & quæ alia, a me in thesi nunquam negata, affert. Interim alii artibus hæreticum hanc, utpote primariam, accensent, quod hæretices sententiis Theologorum, quas infamandas susceperunt, nomina hæresium dudum damnata imponant, quibus auditis, vulgus doctrinam invisam non amplius expendendam putet, cum nomen dudum sit damnatum. Ut ut vero res sese habeat, tamen falsum est, me illis leges opposuisse, qui in Pomerania curam agant puræ doctrinæ, cum differens de hæreticibus per calumniam, Pomeraniæ ne verbulo quidem mentionem fecerim. Quin Autori concedo, inter hæretices, pœnis coercendos, male referri, qui incorruptæ doctrinæ curam gerunt; sed vicissim mihi dabit,

- §. 19. dabit, rectissime illos hæretifices, quos descripsi, eo referri. In §. 19. Autor allegationem ZIGLERI vellicat, existimans, illum a me minus apposite citatum esse. Verum non ignoro, ZIGLERVM de iis, qui contra hæreticos pugnant, non loqui; sed de illis, qui per hæretificium Ecclesiæ pacem turbant, & hanc in rem accommo-
- §. 20. date ZIGLERVM allegavi, In §. 20. Autor exscripsit verba Dissertationis meæ de *Jurispr. non Papiz. cap. ult. n. 4. pag. 41.*, quibus exposui, quis per hæreticum in *Ordinat. Eccles. Pom.* intelligendus non sit. Qui mentem omnem non exuit, exscripta ista nunquam im-
- §. 21. probare potest. Nam quando Autor in §. 21. ait, eum, qui notorie errores fovet, sine Superintendentis & Ephori consensu si non relegandum, tamen ab officiis arcendum esse; hæc sententia sane tyrannica & crudelior est, quam quidem Hispanica Inquisitio. Jura alias disponunt, nec Diabolo defensionem denegandam esse; sed Autor rigidior eum, quem hæreticum habet, sine ulla defensione ab officiis removendum esse, contendit. Æquivoce is loquitur, dum utitur voce *Ephori*, quæ etiam significat Magistratum. Quodsi Autoris mens sit, eum, qui notorie errores fovet, sine Magistratus & Superintendentis consensu ab officio arcendum esse, tum quidem non facile absurdior, & a ratione alienior sententia est audita. Si Magistratus consensus non est necessarius, quis eum arcebit? Num hæretifex? O infelicem piorum sortem, si tanta impietatis esset licentia! Autor forte in eo præsidium quærit, quod loquatur de eo, qui notorie errores fovet. Sed lutum luto purgat. Dic fodes quid est notorium, an illud, quod hæretifex pro eo habet? Notorium est inventum Pontificiæ tyrannidis, quo clerus papalis usus est ad opprimendos eos, quos habuit odio. Sic testantur res, a pontificibus gestæ, adeo præcipitanter & perverso more de hæreticis, tam veris, quam fictis, judicatum esse, ut inauditi condemnati & negata defensione, ejecti, & sine debito examine pro hæreticis declarati fuerint, qui vel suspecti aulæ fuerunt, aut hierarcharum artes prodere sunt ausi. Conf. BÖHMERS *J. E. Profess. tit. de judic.* Fundamentum unice in eo constituerunt, quod hæresis sit manifesta; hinc collegerunt, rem citatione nulla, indagatione, probatione aut sententia indigere. Ita clerus papalis per plura sæcula hæreticæ pravitatis tyrannidem exercuit. Hanc in usum

usum Autor reducere satagit. Sed ipse Pontifex ALEXANDER III. in *cap. 14. X. de Appell.* ex vero dixit, multa dici notoria, quæ talia non sint. Pariter hæretifices hodiernum multa pro notoriis habent, quæ sunt novissima; vid. omnino DN. BÖHMER. *all. l. STRYKII* *Disf. de notorio*; D. AVGVSTINI BALTHASARIS *inauguralis Dissert.*, sub meo præsidio habita, *de probatione in continenti, cap. 4. n. 21.* Autor in §. 22. §. 22. asserit, privatorum denuntiationes in crimine hæreseos non esse rejiciendas; sed audiendas & ponderandas, & minimum per unam horulam loca citata evolvenda & consideranda esse. Sed idem omnes sentiunt JCTi; & hæc mea quoque est sententia, praxi in patria observatæ conformis. Sed hæretificum non est denuntiatio. Delator seu denuntians, (Germanice ein Rüge-Meister, sic secundum nonnullos dictus a voce Ruhe stöhren, ut Synonyma ipsi sint ein Rüge-Meister und Ruhestöhren,) simplicem facti narrationem exhibere debet, neque hoc calumniose, aut falso. Calumniosus enim mendax denuntians graviter est puniendus; GRANTZ. in *Defens. inquis.* passim, & imprimis *cap. 6. membr. 1. Selt. 4. n. 1. sqq.* Minime vero denuntianti convenit, ut in denuntiatum convicia effundat; HERTII *Respons. 558. n. 12. 13. 14.*: Qui id fecerit, pœna dignus est, etsi delictum verum denuntiavit, quia veritas delicti maledicum a pœna non omnimodo liberat. Ex his apparet, quantopere illi a vero aberrent, qui sibi privilegium datum esse putant, in eos, quos doctrinæ suspectos habent & inde denuntiant, maledicta ac scommata evomendi, plaustra convitiarum convehendi, nomina veterum hæreticorum illis imponendi; qua ratione simul jus decidendi vere sibi arrogat, quod tamen soli magistratui competit, imo plus agunt, quam huic quidem licet. In §. 23. Autor adstruere conatur, libellos famosos non esse, in quibus crimen hæreseos alicui impingitur, quia ad libellum famosum requirit, ut obijciatur delictum, infamiam in foro Politico secum ferens. Verum Autor proprio jugulatur gladio. Etenim crimen hæreseos in foro Politico inferre infamiam, constat ex *L. 1. in fin. C. de SS. Trin. auth. GAZAROS C. de heret.* Quin plures pœnæ civiles in hæreticos constitutæ sunt, ceu patet ex *Disf. mea de pœnis heret. cap. ult.* Autoritas collectorum rerum neo-antiqu. in judiciis omnino nulla est; hinc vana eorum allegatio. Porro Auctor in §. 24. ait, non statim libellum famosum

§. 23.

§. 24.

sum, esse, cui nomen non sit præmissum. Verum ex hoc solo scriptum quoddam non assumit faciem libelli famosi, sed præterea requiritur, ut crimen notabile alicui in eo deprehendatur objectum, quale est, ut rem exemplo illustrem, crimen hæreseos. Auctor tandem agnoscit, optandum esse, ut scriptis polemicis semper nomina addi possent. Sed quidni liceret? Forte nomina quidam non præfigunt vel ideo, quia consuetudinem conviciandi deponere nequeunt, aut, quia objectum crimen hæreseos probare non valent; unde criminatio exit in calumniam. Hinc metuunt poenas, in conviciatores & calumniatores constitutas, quas in foro soli evadere intendunt, dum in tenebris latent; nec enim de foro poli istiusmodi homines in conscientia sunt solliciti, omnia ad animi sui æstuantis libidines explendas referentes. Sed ringatur Auctor, utut voluerit, veri orthodoxi, & pii omnes illa eruditorum carcinomata & propudia detestantur. Quodsi quis modo ab injuriis & calumniis abstineat, neminem honestæ frontis pudere debet, polemicis scriptis nomen præscribere. Exempla non faciunt jus, nec causa eorum inde efficitur justa, si vel maxime Collectores rerum antiquarum & novarum

§. 25. partes tenebrionistarum defendendas susceperint. In §. 25. tenebrario commemorat, me non ignorare, Dn. RVSMYERVM & Dn. BALTHASAREM adhuc persistere in ea sententia, Theologiam impii, tamen si sacris literis conformem, non esse a Spiritu sancto. Quid ipsi in hac controversia sentiant, satis exploratum haud habeo. Mihi sufficit, ex Edicto Illustrissimi Regiminis constare, nil periculosi hic subesse. Præterea vero Auctori apprecor, ut sit salutariter illuminatus, nec vero impius illuminatus, quia impius illuminatus, peccata committens, est ex Satana; i. Job. III. 8. Denique vero non est infrequens disputatorum artificium, ut magnitudine rei occupent animos, quo difficilis aditus ad veritatem relinquatur. Nec raro dantur dissensiones, quæ postremo in logomachiam abeunt. Quæ dicta tamen de ista controversia, maxime ratione consequentiarum,

§. 26. minime accepta volo. In §. 26. Auctor suspicatur, quod ea, quæ obiter de *Responsis Theologicis* in mea Dissertatione in medium sunt prolata, in gratiam Theologicæ Facultatis Rostochiensis scripserim. Non solet quis facile de altero suspicari, nisi ipsi sit malus mens, malus animus. Vir probus enim nihil arguit suspiciose. Causam suspicionis inde arripit, quod Ordo Theologicus Rostochi-

Rostochiensis contra Studioſum, novatoribus addiſtum, & mihi
 affinitate junctum, Reſponſum conſcripſerit. Ceterum dignitate
 Magiſtri eſt idem conſpicuus, contra quem Reſponſum illud da-
 tum, neque ulla affinitate mihi eſt junctus, quod hic notorium &
 manifeſtum eſt, quia affinitas ſaltem inter maritum & uxoris cogna-
 tos, & verſa vice, intercedit. Ex mere falſis igitur non poſſunt
 non falſa colligi. Ceterum nemo Jctorum negabit, quin Receſſus
 Imperii juſta interpretatione ad Theologica Reſponſa trahi debeat.
 Si quis hoc negaverit, illud turpi ignorantia juris eſt tranſcribend-
 um. Auſtor aſſerit quidem, judicem conſiliis, in jure & facto
 fundatis, recte aſſenſum præbere. Verum inde non ſequitur, ut
 Reſponſa vim ſententiæ habeant. Quin ſi Reſponſum etiam juri &
 facto conveniat, tamen, quando judex aliter ſentit, ut illud ſequat-
 ur, nulla lege adſtringitur, quippe judex ex ſua, non Reſpondentis
 conſcientia litem debet decidere. Præterea vix poterit contingere,
 ut Reſponſa juri & facto ſint conformia, cum ad unius partis
 sæpe falſo narrata, inaudita altera parte, emanare ſoleant. Inaudi-
 tum condemnare, contra juſ & fas eſt. Ipi Pontificii agnoſcunt,
 contra inauditam partem nil poſſe definiri. Sin Autor vel maxime
 infallibilitatem Reſponſis Theologicis tribuat, tamen tanta veneratione
 illa non æſtimo, quippe cum non deſint vel orthodoxorum
 Theologorum teſtimonia ac querelæ de Reſponſis Theologicarum
 Facultatum, præcipiti animo factis. Conſtat etiam, Reſponſa di-
 verſarum Facultatum Theologicarum in una, eademque cauſa sæpe
 contraria exiſtere; exempla ſunt obvia in JAC. HENRICI BALTHASARIS
 anderer Sammlung, & quidem in Vitis AVGVSTINI BALTHASARIS
 & RANGONIS. Unde ſequitur evidenter, Reſponſa Theologica au-
 thenticam fidem non habere, nec credo, Theologicam Facultatem
 Rostochienſem ſuis Reſponſis auctoritatem infallibilem velle aſſerere.
 Quod Ordo Theologicus Rostochienſis falſo narratis ſit circum-
 ventus, nullibi dixi, nec jam illud adſtruo, quia in theſi, ut ajunt,
 non in applicatione, de Reſponſis meam tuli ſententiam; nec nunc
 ea aliter ſcripta, extenſa vel intellecta volo. Interim rei eſt caput,
 numne falſo narrata Facultati Theol. Rostochienſi obrepſerint? id
 quod certius definire licebit, ſi narrata mihi fuerint expoſita.
 Tandem Autor in §. 27. vociferatur, diſputatorem Gryphicum le-

§. 27.

ges verecundiæ longissime supergressum esse, propter sequentiâ
 Disfert. verba, quæ offenduntur pag. 41.: *ab ejusmodi quandoque in-
 formibus & temulento impetu factis.* Quæ verba Autor de Responsò
 Facultatis Theologicæ Rostoch. interpretatur. Quo jure id faciat,
 ipse videat, cum ne verbulo quidem Responsi Facultatis Theol.
 Rostoch. mentionem fecerim, & indefinite dixerim in plurali nu-
 mero, *miseram innocentis Christiani sortem fore, si fortuna & existimatio
 ejus ab ejusmodi (nempe ad unius partis falso narrata emanantibus)
 quandoque informibus & temulento impetu factis responsis penderent.* Nec
 Auctor forte, vel quisquam alius sobriæ mentis, concedet, quod
 sua fortuna inde pendeat. Sin Autor obvertat, non posse casum
 existere, ut a Facultate Theologica Responsum informe, aut temu-
 lento impetu factum, concinnetur: Attamen mihi licuit casum
 supponere, cujus existentiam affirmare non est necessum, uti in do-
 ctrinis fieri solet. Præterea autem mihi persuasum habeo, casum
 ejusmodi omnino posse contingere. Nam Theologi æque homi-
 nes sunt, ac laici, & affectibus suis vehementius sæpe abripiuntur,
 quam quidem laici. Qui modo leviter in Historia Ecclesiastica est
 versatus, huic ignotum esse nequit, Theologos non raro acerrimo-
 s in suis defendendis, ac contrariis refutandis existisse. Nec
 minus temerariæ ac perversæ condemnationes ac mutæ hæretifica-
 tiones inter eos audiuntur, dum se invicem sæpe hæreticos
 damnabiles & execrabiles comminiscuntur. Quin non desunt
 exempla, ubi dissentientes, nec semper in magnis rebus, se mutuis
 convitiis, dissteriorum, aliorumque mentis minus compositæ
 excrementorum plaustris adeo oneraverunt, ut nec commessabun-
 di pejuso id agere potuerint. De MELANCHTONE refertur, quod
 aliquando albo amici, etiam secundum BECMANNVM in *polit. paral.*
cap. 17. §. 9., tabulæ inter chartas ejus post mortem inventæ, hæc
 verba inscripserit:

Noli metuere mortem

Quia

*Liberaberis a peccato,
 Ab omnibus Erumnis,
 A Tyrannide Diaboli,
 A RABIE Theologorum.*

Quia

*Venies in conspectum DEI,
 Et ibi disces arcana Mysteriorum
 De DEO, quæ in hac vita
 Assequi non potuisti.*

His

His perpenſis, dum PHILIPPVS MELANCHTON rabiem Theologiſ adſcribit, quidni poſſet accidere, ut a Theologicis Facultatibus informia & temulento impetu facta reſponſa proficiſcerentur. Interim Auctor verba illa, *temulento impetu*, ſine neceſſitate de vino- lento intelligit. Hæc non mea fuit mens, quamvis non ſine exem- plo omni fuerit Theologus temeto impetuofus, ſed ſaltem de im- petu temulento ſum locurus. Hic vel ſobrium poteſt occupare. Nam temulentia alia eſt *ſicca*, alia vero *madida*. Animi enim pertur- bationes ebrietatis ſpeciem præbent, uti docent ſequentia:

Ebrietas a me procul eſt, hoc dicis in horas,

Nec nimio eſt unquam mens mea mota mero.

Quid tum? Si pectus tenet inſaturata cupido,

Ira ſi ratio dat tua victa locum.

Si leuibis cauſis alios inceſſis, erisne

Sobrius, exigui ſis licet ipſe meri?

Sobrius eſſe poteſt, ratio quem deſerit omnis?

Nec madida ebrietas, nec mihi ſicca placet.

Itaque temulentum imperum illis adſcribo, qui præcipitanter, teme- re, immodico magis impetu, quam iudicio, rem agunt, & ſi qua, non madida, ſed ſicca ebrietate laborant. Hoc intuitu ira, odio & generatim affectibus ſuis temulentus quis eſſe, ac dici poteſt, licet temeto non ſit inebriatus. Nunquam vero Theologos Roſtochien- ſes temulentix accuſavi, nec verbulum quidem in Diſſert. mea ex- ſtat, ex quo aſſerere liceat, Reſponſum Facultatis Theol. Roſtoch., quod in quæſtionem vocabatur, fuiſſe informe ac temulento impe- tu factum. Unde manifeſta evadit injuria, qua tenebrio me affe- cit, dum per modum retorſionis, nomine Facultatis Theologicæ Roſtochiensis, cui nullam omnino feci injuriam, ſine omni ejus mandato, quippe ipſa, uti quidem percepi, hoc ſcriptum deteſta- tur ac ſatidit, me *temulentifacii* dicterio ſcurriliter perſtrinxit. Ipſa

Facultas Theologica fundatam actionem injuriarum contra tenebrionem habet, eo quod verba mea, indefinite & generatim posita, publice & sat injuriose ad Facultatem Theologicam Rostochensem applicuerit, cum hac in re me non habeat sponforem, einet Wehrs-Mann; nec etiam secundum commune proverbium: In injurien hilfft kein Wehrs-Mann; inde tutamen possit petere. Verba Dissertationis meæ pag. 13. Autor per ignorantiam non assequitur. Nam Juri distinguunt inter Responsa, quæ judex a Facultatibus ad plena acta judicialia expetit, & per modum sententiæ nomine judicis concipiuntur, qualia tam Juridica, quam Theologica, vim sententiæ obtinent, & de his verba p. 13. sunt capiendæ, & inter Responsa, quæ privatim ad unius narrata desiderantur, quæ nullius valoris, nec in judiciis secundum *Recessum Imperii* attendenda sunt, adso, ut casus noverim, quibus ille, qui Responsum pro sua causa ad Acta exhibuerat, nihilo minus non solum causa cadere debuit, sed etiam expensarum condemnatus fuit, cum alias Responsum a temeritate litigii excusare soleat. Pariter hæretifex, qui innocentem crimine hæreseos diffamavit, si vel maxime Responsum Theologicum pro se adduxerit, tamen recte est puniendus, & restituendarum expensarum ex causa condemnandus. Sed hæc sufficient. Auctori adhuc meliorem mentem ex animo apprecor. Sin lingvæ suæ perulantiam in posterum in me acuere & exercere perseveraverit, a me quidem nulla amplius responsione judicabitur dignus; nec enim mihi suppetit tempus, quod litigiis istis inanibus possim impendere. Hinc Auctori, in tenebris oberranti, aliisque tenebrionistis, patienter permitto, de melioribus ut male loquantur & scribant.

* * *

Adhibita licet omni cura, quedam tamen sphalmata irrepserunt:

Pag. 9. lin. 27. loco *dicti* legatur *dicto*. p. 14. lin. 32. legatur *imò* *Selen des Zimmels*. p. 15. lin. 30. legatur *exemplum*.

mc

Ka 6258 a

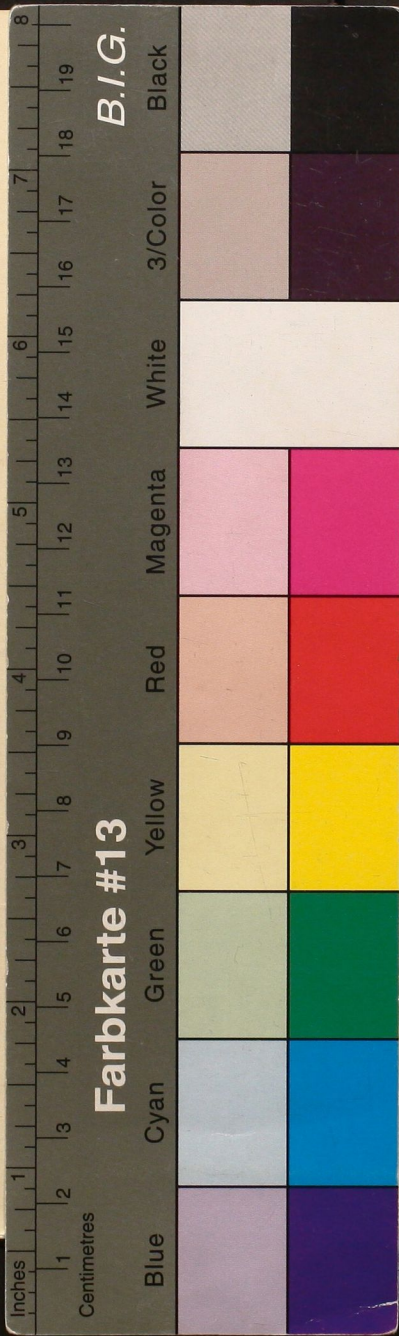
VOIP

ULB Halle
007 412 894

3

20 87 158
C. f. num. 28.

PHIL. BALTHAS. GERDESII,
J. U. D. ET PROF. ORDIN., AC REGII CONSI-
STORII PER POMER. ET RVGIAM DIRECTORIS,

VINDICIÆ

DISSERTATIONIS

DE

IVRISPRVDENTIA NON PA-
PIZANTE;

OPPOSITÆ

AVCTORI ANONYMO

P. 348
ADMONITIONIS

DE

HÆRETIFICATIONE. Kab 258

GRYPHISWALDIÆ

PROSTANT

APVD CAR. HÖPFNERVM, REG. ACAD. TYPOGRAPH.,
ANNO MDCCXXXII.

23

4